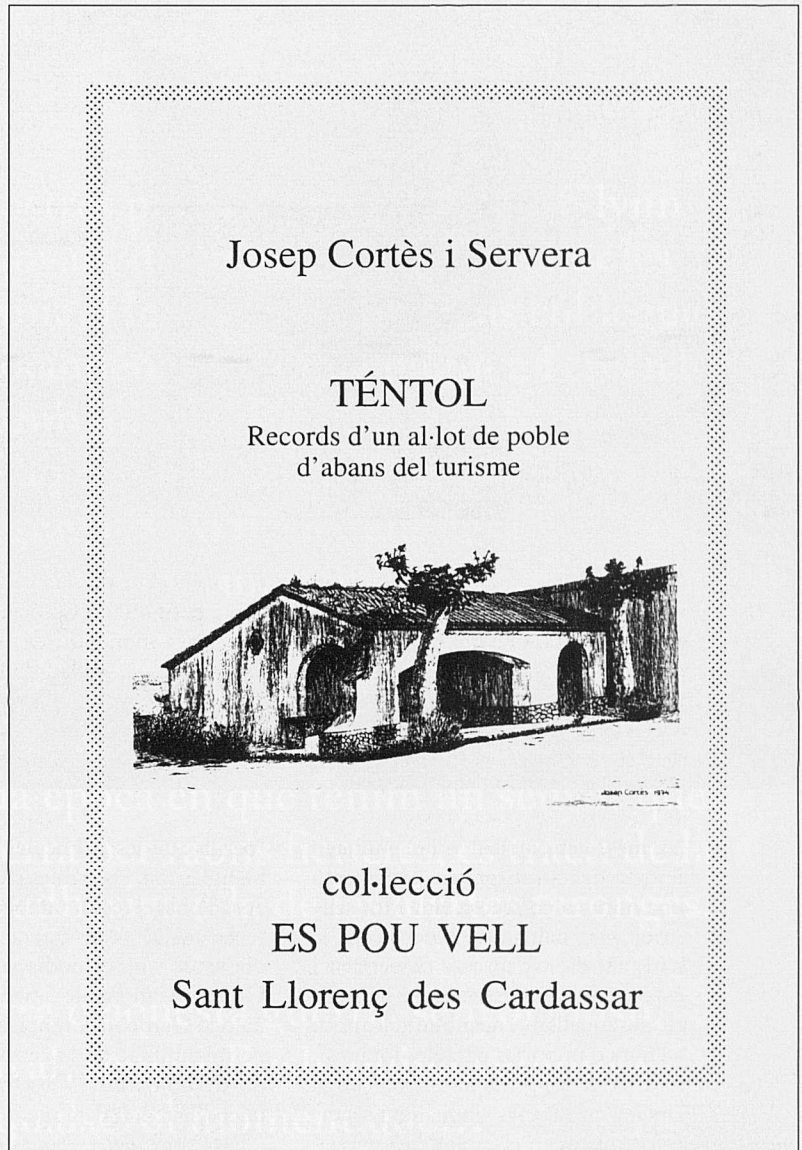

Miquel López Crespi

Aquest estiu he llegit i repassat un caramull de llibres de memòries (i també alguns poemaris) plens de referències al cinema. De cop i volta m'he adonat novament com moltes de les experiències cinematogràfiques dels anys cinquanta i seixanta que he narrat en *Temps i gent de sa Pobla* o en el poemari *Temps Moderns* són patrimoni comú de la generació d'escriptors dels anys setanta. Tot s'esdevingué amb la lectura d'*Els ulls del falcó maltès*, de David Jou. David Jou comença el seu llibre amb un càntic al cinema, per a mi autènticament impressionant, que descriu amb exactitud la importància que tengué en la nostra formació (o deformació) la pantalla màgica, els jocs de llums i ombres en la foscuria d'aquelles antigues sales de projecció. El poema de David Jou diu així: "La teva llum ha estat per als meus somnis, / cinema, / el que la llum del sol és per als arbres: / creixement, estímulo, energia. / De vegades, / ja no sé què he viscut, què he llegit, què he contemplat a les pantalles; / ja no sé ben bé on acabo jo / i on comencen les vides que he rebut en préstec / dels llibres i de tu. / Algunes d'elles han crescut esponerosament dintre de mi, / m'han fet més gran, m'han esculpit, m'han obert a més realitat. / Algunes escenes han estat -per a mi i per als meus contemporanis- / com icones del disseny, com cànons de bellesa, / com models del que podíem ser o desitjar, / i n'hem calcat els gestos o cobejat els cossos. / Alguns personatges ens han acompanyat, / s'han introduït com éssers vius a les converses, / ens han representat en proeses enllà del nostre abast / i en patiments que no hauríem resistit. / Avui parlo de tu com qui parla d'ell mateix, / cinema, / com qui recorre i assenyala alguns racons d'una pàtria on ha viscut / -un territori immens per on podria vagar anys, / trobant a cada pas la intensitat d'una presència".

Després, no sé per quines estranyes circumstàncies de la ment (potser perquè havia d'enllestir la presentació de *Temps i gent de sa Pobla*), vaig començar a repassar *Les fites netes* de Damià Huguet, *Àlbum del temps. Memòries pobleres*, de l'amic Alexan-

dre Ballester i aquesta joia de la nostra literatura, *Téntol: records d'un al·lot de d'abans del turisme*, llibre de memòries de Josep Cortès i Servera en què l'històric director de la revista *Flor de Card*, de Sant Llorenç des Cardassar, ens descobreix aspectes de la vida mallorquina dels anys cinquanta i seixanta que, sense l'ajut de la seva ploma i la seva memòria, s'haurien perdut de forma irremediabile.

Pere Orpí, autor del pròleg de *Téntol*, defineix molt encertadament els escrits de Josep Cortès com a una "prosa mengívola i transparent, plena d'agudeses i sensibilitat, i no exempta de qualque gota de fina i bonhomiosa ironia". Jo afegiria a tot això que

els vint-i-cinc capítols que formen aquesta obra mestra són una aportació molt important a la nostra història més recent en el vessant de la història local. El llibre m'ha agradat moltíssim i he gaudit de la riquesa d'un lèxic que feia estona que no llegia.

L'empobriment del llenguatge en la societat de consum és una realitat prou coneguda. Josep Cortès ho explica en la seva "Presentació" (pàg. 5) quan diu: "el repertori de paraules que solem emprar habitualment no suposa més que un percentatge ínfim de la totalitat [del llenguatge], perdent, d'aquesta manera, una riquesa de matisos que possibilitarien una major expressivitat i comunicació". I afegeix:

“A més, hem arribat a un punt tan il·lògic que si un pretén parlar amb una mínima correcció, fins i tot sense emprar cultismes, pareix com si n’hagués d’estar un poc empegueït i exposar-se a ésser tractat de ‘lletraferit’ per aquells que no miren gaire prim a l’hora d’importar paraules foranes”.

Una de les primeres referències al cinema en els anys cinquanta i setanta la trobam en el capítol “L’església” (pàg. 17). Parlant de la censura del feixisme i del nacionatolicisme damunt les pel·lícules que arribaven a Sant Llorenç des Cardassar, Josep Cortès ens explica: “Una de les tasques de l’Església era la de vetlar per a salut moral dels feligresos, que en aquells temps se sobreentenia que érem tots els del poble, i és evident que una de les retxilleres per on es podia aficar la temptació era a través del cinema. Per això cada dissabte el rector posava un petit cartell dins el batiport de l’església indicant la categoria de les pel·lícules que s’havien de projectar el cap de setmana, cartell que també figurava a l’entrada del cinema”.

Pel que ens conta l’amic Josep Cortès, les valoracions referents als

“perills” de les pel·lícules eren semblants a tots els pobles de Mallorca. A sa Pobla el rector també feia la mateixa “anàlisi” (censura) del que es podia veure i no es podia veure a Can Guixa o Can Pelut, al Saló Montaña o al Gardenia Club. Els nivells de permissibilitat de la censura anaven des del número 1, (“Para todos los públicos”); al 2, (“Para menores”) i al 3, (“Para mayores”). Aquest “mayores” significava que el clergat vaticanista i franquista “insinuava” que tan sols podien comprar l’entrada els que ja tenien vint-i-un anys.

Altres “valoracions” eren encara més serioses. Anar a veure un film qualificat 3R et podria portar directament a l’infern. Les d’“anar a l’infern” eren precisament aquestes: les assenyalades amb un 3R (“Para mayores con reparos”) i les “especials”, aquelles que la valoració clerical situava com a film “Gravemente peligroso”.

En el llibre *Clasificación 3R. El cinema a Mallorca* de Margalida Pujals i Manel Santana (Documenta Balear) i en les pàgines 89-91 podem trobar la primera circular del governador civil feixista Mateu Torres prohi-

bint projectar pel·lícules que no haguessin estat censurades. L’ordre va sortir publicada en el *Boletín Oficial de la Provincia de Baleares* dia 24 d’octubre de 1936 i deia: “Siendo necesario ejercer la debida vigilancia sobre las películas que se exhiben en los cinematógrafos para evitar los estragos que en el público producen, especialmente en la juventud, de acordado ordenar a los Srs. Alcaldes no autoricen la exhibición de ninguna película que no haya sido censurada por su autoridad con la advertencia de que no se autorizarán ninguna película que por su fondo o forma se atente a la moral y a las buenas costumbres o se haga apología de robos, crímenes, forma de realizarlos, etc...”.

Cal dir que per a al·lotells de dotze o tretze anys totes aquestes valoracions sorgides de la sagristia eren summament suggerents. Tot plegat ens ensenyava a considerar tot el que era prohibit com a obres millors que les “espanyolades” permeses i autoritzades. Una pel·lícula espanyola “para todos los públicos” era això mateix: una espanyolada sense gaire cosa d’interès. Però que no arribàvem a imaginar davant un 3, un 3R o un “Gravemente peligrosa”!

Pel que diu en Josep Cortès en el seu llibre veig que a Sant Llorenç des Cardassar els encarregats dels cines del poble eren tan vius com els poblers i situaven de seguida a la porta del local la classificació de la pel·lícula “i no per evitar-se el tancament del local si compareixia una inspecció, sinó per fer propaganda de la pel·lícula! Que Déu els hagi perdonat”.

Un altre llibre d’obligada consulta per a aquells que vulguin rememorar la història del cinema a Mallorca seria la utilíssima obra de Pujals i Santana que ja he citat. Com explica la nota de promoció de l’editorial: “Els autors d’aquest llibre analitzen a fons el cinema a Mallorca des del punt de vista social, descriuen la influència que va exercir sobre la mentalitat col·lectiva, retraten els seus consumidors, tant el simple espectador, sovint renouer, com el cinèfil més exigent, i presten una atenció especial a la funció acomplida per la fèrria censura franquista”. ■